

ANALÝZA UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK U DĚTÍ PRO POTŘEBU PLÁNOVÁNÍ SÍTĚ AMBULANTNÍ PÉČE

Resumé

Cílem analýzy je nabídnout koncentrovaný přehled epidemiologické situace u užívání návykových látek u dětí, těhotných a matek pro potřeby další diskuse o nastavení systému sítě ambulantních adiktologických služeb v ČR.

Všeobecná fakultní nemocnice v Praze
Projekt Nadace Sirius.
Vedoucí projektu prof. Michal Miovský

Projektový výstup č.1
Autoři dokumentu: Gabriela Rollová a Miroslav Barták

Exekutivní souhrn

Užívání tabáku, alkoholu a dalších návykových látek u dětí a mládeže se v České republice věnuje především Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). Poslední dostupná data z této celonárodní studie ve školní populaci jsou z roku 2015. Z mezinárodního srovnání vyplývá zejména potřeba akutního řešení situace ohledně užívání alkoholu, tabáku a konopí u mladistvých. V počtu mladistvých, kteří si někdy v životě zapálili cigaretu, okusili alkohol nebo užili konopné látky je Česká republika na prvním místě ze všech sledovaných zemí ESPAD. Této skutečnosti nahrává i vysoká subjektivně vnímaná dostupnost návykových látek ze strany dětí a mládeže (Mravčík, 2017). Zvláštní pozornost ohledně užívání návykových látek by nadále měla být věnována dětem romské etnicity a dětem umístěným do diagnostických ústavů a dětských domovů.

Z prezentovaných odhadů počtu uživatelů návykových látek v populaci 14-19 letých vyplývá, že závislost na tabáku se může týkat až 44 600 dětí. Ohledně užívání alkoholu je situace ještě nepříznivější. Odhadem pije nadměrné množství alkoholu až 114 400 dospívajících. Nadměrný příjem alkoholu je spojen s celou řadou zdravotních a sociálních problémů, včetně závislosti na alkoholu. Opakované užívání konopných látek se týká přibližně 63 500 dětí. Pervitin užívá v současné době celkem 2 750 dětí a heroin nebo jiné opiáty 2 100 dětí. Významným ukazatelem problémového užívání návykových látek je injekční užívání drog, které se týká až 3 460 dětí.

Na základě odhadu počtu uživatelů návykových látek u dětí a mládeže a počtu léčených dospívajících v ambulancích adiktologické péče můžeme říci, že dostupnost ambulantní adiktologické péče pro děti a dospívající je zcela nedostatečná vzhledem k potřebám této populace. Výsledky také poukazují na potřebu primární prevence, a to především větší dostupnost selektivní a indikované prevence.

Údaje ohledně prevalence užívání návykových látek u těhotných žen nejsou dostačující a nelze na jejich základě vznášet silná tvrzení. Z dostupných dat tak alespoň vyplývá potřeba intervence v oblasti užívání tabáku. Informace o užívání alkoholu a dalších drog se nejeví jako správné, což je pravděpodobně zapříčiněno nedostatečným sledováním užívání těchto drog v této populaci nebo neochotou těhotných žen přiznat užívání drog.

Úvod

Školní studie mapující užívání návykových látek u dětí a mládeže

Užívání alkoholu, tabáku a dalších návykových látek u dětí a mládeže sledují především dvě celonárodní studie – Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) a The Health Behavior in School-aged Children (HBSC). Jedná se o mezinárodní výzkumné studie zaměřené na školní populaci.

HBSC

Studie HBSC se zaměřuje na zdraví a životní styl žáků základních škol ve věku 11, 13 a 15 let. Je koordinovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO) a uskutečňuje se v pravidelných čtyřletých intervalech. Poslední sběr dat probíhal ve školním roce 2013/2014 a do výzkumu bylo zapojeno celkem 5 082 školáků.

Studie sleduje užívání tří návykových látek – tabáku, alkoholu a konopí. Prevalence užívání tabáku a alkoholu je sledována za časové období jeden týden. Studenti jsou dotazováni, jak často kouří tabák a pijí alkohol. Užívání marihuany bylo sledováno jako celoživotní prevalence a za časové období posledních 30 dní. Kromě prevalence užívání návykových látek mapuje studie i iniciační věk užití tabáku, konopí a první intoxikace alkoholem a počet stavů opilosti (Inchley & Currie, 2016).

ESPAD

Studie ESPAD je zaměřená na hodnocení situace a jejího vývoje v oblasti kouření, konzumace alkoholu a užívání nelegálních návykových látek v populaci 16letých studentů. Národním koordinátorem projektu je v České republice Národní ústav duševního zdraví (NUDZ) ve spolupráci s Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti (NMS). Stejně jako HBSC studie se uskutečňuje v pravidelných intervalech každé 4 roky. Poslední sběr dat proběhl v roce 2015. V České republice bylo v roce 2015 zapojeno do studie celkem 6 707 studentů z 208 škol. Cílovou skupinu představovali studenti narození v roce 1999, tj. studenti 9. tříd ZŠ a 1. ročníků SŠ (Chomynová, Csémy & Mravčík, 2016).

Studie je zaměřena na prevalenci tabáku, alkoholu a dalších nelegálních látek a nově také sleduje užívání nových psychoaktivních látek a prevalenci gamblingu a gamingu¹. Studie dále zjišťuje vnímání dostupnosti návykových látek a věk prvního užití. Ohledně užívání tabáku byla sledována celoživotní a denní prevalence kouření, množství vykouřených cigaret za posledních 30 dní a počet příležitostí, kdy došlo k užití tabáku. Za denní užívání cigaret je považováno užití alespoň jedné cigarety denně. Konzumace alkoholu byla sledována z hlediska celoživotní a měsíční prevalence užívání alkoholu a počtu příležitostí užití alkoholického nápoje celoživotně a v posledních 30 dnech. Nadměrné pravidelné pití je definováno jako konzumace minimálně 5 alkoholických nápojů při jedné příležitosti alespoň jednou za poslední měsíc. Objem přijatého alkoholu je kalkulován jako celkový objem přijatého čistého alkoholu napříč různými druhy alkoholických nápojů (pivo, víno, destiláty, alkopops, cider). Z nelegálních drog byla sledována celoživotní a měsíční prevalence užívání extáze, amfetaminů, metamfetaminů, kokainu, cracku, halucinogenů, heroinu a GHB. Studenti byli dotazováni na počet příležitostí, kdy došlo k užití jmenovaných látek a frekvenci jejich užívání. Ohledně užívání těkavých látek byla zjišťována celoživotní prevalence užívání a studenti odpovídali na otázku kolikrát v životě užili těkavé látky. Nové psychoaktivní látky (NPS) jsou definovány jako látky, které napodobují účinky ilegálních drog, jako je konopí nebo extáze a někdy se nazývají „legal highs“, „etnobotanika“ nebo „research chemicals“ a mohou se vyskytovat v různých formách (bylinné směsi, prášky, krystaly,

---

¹ Gambling – hraní her o peníze, hazardní hraní. Gaming – hraní počítačových her a internetové aktivity (Chomynová & Csémy, 2016)

tablety). Sledovala se jednak celoživotní prevalence užívání nových psychoaktivních látek a počet příležitostí, kdy došlo k užití nové psychoaktivní látky. Ohledně užívání léků bez lékařského předpisu byli studenti dotazováni na počet příležitostí, kdy došlo k užití trankvilizérů, sedativ, anabolických steroidů nebo léků proti bolesti za účelem dostání se do rauše. K posouzení vzorců užívání internetu a online a offline gamingu a gamblingu studenti odpovídali na otázku kolik dní v posledních 7 dnech trávili na internetu a kolik hodin strávili na internetu v průměrný den. Tyto otázky byly položeny za účelem zjištění toho, kolik času strávili průměrně studenti komunikací na sociálních sítích, hledáním informací, stahováním hudby a filmů, nakupováním a prodáváním věcí přes internet, hraním her a hazardním hraním. Prevalence byla kalkulována pro posledních 12 měsíců (ESPAD Group, 2016).

Na základě překvapivých výsledků ohledně užívání návykových látek z roku 2015 byla v roce 2016 Národním monitorovacím střediskem provedena validizační studie podle stejné metodiky ESPAD. Validizační studie se zúčastnilo 115 škol a zahrnovala 5 364 studentů (Chomynová & Csémy, 2016).

Národní monitorovací středisko poskytuje také na základě údajů ze studie ESPAD analýzu regionů. Poslední dostupná data ohledně užívání návykových látek v krajích ČR jsou z roku 2011. Za účelem dosažení reprezentativnosti souboru pro regionální analýzu se vzorek studentů navyšuje. V roce 2011 byl celkový počet dotázaných pro krajské srovnání 5074 studentů (rok narození 1995) (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014).

GYTS

Studie Global Youth Tobacco Survey (GYTS) monitoruje užívání tabákových výrobků a znalosti a postoje ohledně tabáku ve školní populaci ve věku 13-15 let. Koordinátorem studie je WHO ve spolupráci s Centrem pro kontrolu a prevenci nemocí (CDC). Studie poskytuje data ohledně prevalence kouření cigaret a užívání dalších tabákových výrobků, informuje o pěti determinantách užívání tabáku, tj. dostupnost a cena, expozice pasivnímu kouření, zanechání kouření, vlivu médií, reklamy a školních osnov. Poslední sběr dat se uskutečnil v roce 2016 a zapojilo se do něj celkem 3926 žáků 7. a 9. tříd ZŠ a víceletých gymnázií (Sovinová & Kostelecká, 2016).

Prevalence užívání návykových látek u dětí a mládeže 0-19 let

Tabák

V České republice je dle studie ESPAD 2015 nejvyšší celoživotní prevalence užívání cigaret mezi sledovanou populací (66 %) ze zapojených zemí. Za poslední měsíc si zapálilo cigaretu celkem 30 % studentů, přičemž vyšší prevalence byla zjištěna u dívek (32 % vs. 27 %). Prevalence kouření za posledních 30 dní v České republice přesahuje průměrnou prevalenci sledovaných zemí o 9 %. Denní kouření bylo zjištěno celkem u 16 % studentů a silné kouření (11 a více cigaret denně) u 4 %. Validizační studie ESPAD 2016 přinesla obdobné výsledky. Užívání cigaret za posledních 30 dní potvrdilo 27 % studentů, 12,9 % kouří denně a 4,1 % jsou silnými kuřáky. Denní a silné kouření se více vyskytovalo u chlapců než u dívek (14,2 % vs. 11,2 % a 4,9 % vs. 3,1 %) (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016).

	Chlapci	Dívky	Celkem
Celoživotní prevalence	65	67	66
V posledních 30 dnech	27	32	30

Prevalence užívání tabáku u 16letých (%)

Zdroj: (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016)

Dle výsledků HBSC studie se denní kouření týká celkem 2 % třináctiletých studentů a 9 % patnáctiletých studentů. U třináctiletých převažují chlapci (3 % vs. 2 %), u patnáctiletých naopak dívky (10 % vs. 8 %). Alespoň jednou týdně si zapálí cigaretu 1 % jedenáctiletých dívek a 2 % chlapců, 4 % třináctiletých dívek a chlapců a 16 % patnáctiletých dívek a 11 % chlapců (Gecková & Dankulinová, 2016; Inchley & Currie, 2016).

Další studie, která se zaměřuje na prevalenci užívání tabáku mezi dětmi a dospívajícími, je Global Youth Tobacco Survey 2016 (GYTS). Dle výsledků je mezi sledovanou populací celkem 19,2 % současných kuřáků tabáku a 15,2 % současných kuřáků cigaret (prevalence za posledních 30 dní) s vyšším výskytem u dívek (20,0 % vs. 18,4 % a 16,6 % vs. 14,0 %). Jako častí kuřáci cigaret bylo označeno 5,8 % studentů. Prevalence současných kuřáků jiných tabákových výrobků je 9,1 %. Bezdymný tabák v posledních 30 dnech užilo celkem 4,7 % studentů s výraznou převahou chlapců než dívek (6,4 % vs. 2,8 %). Osmdesát procent současných kuřáků cigaret vykouřilo průměrně méně než 5 cigaret za den. Největší procento studentů (38,3 %) vykouří denně v průměru 2-5 cigaret. Více než polovina dotázaných studentů (57,1 %) vykazuje známky závislosti na tabáku (58,4 % chlapců a 56,0 % dívek). Téměř polovina současných kuřáků (47,6 %) uvedla, že by v současné době chtěla přestat kouřit. V posledních 12 měsících se pokoušelo přestat kouřit celkem 59,2 % studentů. Odbornou pomoc nebo radu ohledně zanechání kouření dostalo někdy pouze 3,5 % současných kuřáků (Sovinová & Kostecká, 2016).

	Chlapci	Dívky	Celkem
Současní kuřáci tabáku (posledních 30 dní)	18	20	19
Současní kuřáci cigaret (posledních 30 dní)	14	17	15
Časté kouření cigaret (20 x a více za 30 dní)	6	6	6
Současní kuřáci bezdymného tabáku (posledních 30 dní)	6	3	5

Prevalence užívání tabákových výrobků za posledních 30 dní u 13-15 letých (%)

Zdroj: (Sovinová & Kostecká, 2016)

	Chlapci	Dívky	Celkem
Méně než 1 za den	27	24	25
1 za den	15	18	16
2-5 za den	32	44	38
6-10 za den	16	10	12
11-20 za den	9	4	6
Více než 20 za den	2	1	1

Počet vykouřených cigaret za den za posledních 30 dní u 13-15 letých (%)

Zdroj: (Sovinová & Kostecká, 2016)

Alkohol

Dle studie ESPAD je Česká republika na prvním místě v počtu studentů, kteří alespoň jednou v životě okusili alkohol. Celoživotní prevalence dosahuje 96 %. Ohledně prevalence pití alkoholu za posledních 30 dní, je Česká republika s 68 % na druhém místě mezi sledovanými zeměmi. U chlapců byla zjištěna mírně vyšší prevalence než u dívek (70 % vs. 67 %). Celkem 15 % studentů bylo v posledním měsíci intoxikováno alkoholem (18 % chlapců, 12 % dívek). Pití nadměrných dávek alkoholu (5 a více sklenic při jedné příležitosti) přiznalo celkem 42 % dotázaných, přičemž 12 % uvedlo pití nadměrných dávek třikrát a častěji ve sledovaném měsíci. Pití nadměrných dávek je ukazatelem rizikové konzumace alkoholu. Nejvíce preferovaným alkoholickým nápojem je pivo následované destiláty. Pravidelnou konzumaci piva (minimálně jednou týdně nebo častěji) uvedlo 15 % studentů, 8 % uvedlo pravidelnou konzumaci destilátů a 4 % pravidelnou konzumaci vína. Validizační studie ESPAD 2016 přinesla podobné výsledky jako studie ESPAD 2015 (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016).

	Chlapci	Dívky	Celkem
Celoživotní prevalence	95	97	96
V posledních 30 dnech	70	67	68
Intoxikace (posledních 30 dní)	18	12	15

Prevalence užívání alkoholu u 16letých (%)

Zdroj: (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016)

Dle studie HBSC pije alkohol nejméně jednou týdně 4 % jedenáctiletých dívek a 5 % chlapců, 5 % třináctiletých dívek a 9 % chlapců a 14 % patnáctiletých dívek a 20 % chlapců. První opilost ve věku 13 let a méně uvedlo 9 % dívek a 12 % chlapců (Gecková & Dankulinová, 2016; Inchley & Currie, 2016).

Konopí

V České republice byla zjištěna nejvyšší celoživotní prevalence užívání konopí ze všech sledovaných zemí ESPAD. Alespoň jednou v životě užilo konopí celkem 37 % studentů. Konopné látky jsou mezi studenty nejvíce užívanou nelegální látkou. Za posledních 30 dní užilo konopné látky 13 % dotázaných, přičemž zkušenosti s užitím konopí u dívek a chlapců jsou takřka vyrovnané (12 % a 13 %). Ve validizační studii ESPAD 2016 se objevily podobné výsledky jako ve studii ESPAD 2015. Celkem bylo identifikováno 10,2 % studentů (12 % chlapců a 8 % dívek), kteří uvedli užití konopí v posledních 30 dnech (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016).

	Chlapci	Dívky	Celkem
Celoživotní prevalence	36	38	37
V posledních 12 měsících	26	28	27
V posledních 30 dnech	13	12	13

Prevalence užívání konopí u 16letých (%)

Zdroj: (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016)

HBSC studie identifikovala 7 % dívek a 8 % patnáctiletých chlapců, kteří užili konopí v posledních 30 dnech. Celkem 6 % dívek a 7 % patnáctiletých chlapců uvedlo, že poprvé užili konopí ve věku 13 let nebo méně (Gecková & Dankulincová, 2016; Inchley & Currie, 2016).

Další nelegální látky

Dle studie ESPAD užilo v posledních 12 měsících některou ze sledovaných nelegálních drog celkem 28 % dotázaných. V posledních 30 dnech užilo návykovou látku 13,4 % studentů. V drtivé většině případů se jednalo o užití konopí. Jinou, než konopnou látku užilo v posledních 30 dnech 1,8 % studentů. Druhou nejčastěji užitou nelegální návykovou látkou za posledních 30 dní po konopí byly těkavé látky s prevalencí 1 % následované LSD a jinými halucinogeny s prevalencí 0,8 %. Nejméně studentů naopak v posledních 30 dnech užilo amfetaminy (0,2 %) a kokain (0,3 %). Zneužívání léků bylo sledováno pouze z pohledu celoživotní prevalence. Česká republika patří mezi země s nejvyšší celoživotní prevalencí zneužívání léků ve školní populaci. Trankvilizéry nebo sedativa někdy v životě užilo 16 % školáků, anabolické steroidy 3 %. Nové psychoaktivní látky užili za posledních 12 měsíců 4 % studentů (ESPAD Group, 2016).

Validizační studie ESPAD 2016 přinesla obdobné výsledky. Oproti původní studii se ukázalo, že s těkavými látkami má za posledních 30 dní zkušenost až 1,8 % studentů a 0,2 % má zkušenost s heroinem nebo jinými opiáty (Chomynová & Csémy, 2016).

	Ilegální drogy celkem	Extáze	Pervitin a amfetaminy	Kokain	Heroin a jiné opiáty	LSD a další halucinogeny	GHB
Celoživotní prevalence	37	3	2	1	1	4	0
V posledních 12 měsících	28	2	1	1	-	3	-
V posledních 30 dnech	13	1	1	0,3	-	1	-

	Inhalanty, těkavé látky	NPS	Léky proti bolesti	Trankvilizéry, sedativa	Anabolické steroidy
Celoživotní prevalence	6	7	-	16	3
V posledních 12 měsících	3	4	-	-	2
V posledních 30 dnech	1	-	-	-	1

Prevalence užívání návykových látek u 16letých (%)

Zdroj: (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016)

Dle Hygienické stanice Hlavního města Prahy bylo mezi hlášenými případy o intoxikovaných osobách v roce 2015 v České republice celkem 42 dětí (kategorie 0-14 let), z toho 30 novorozenců (16 novorozenců z Karlovarského kraje, 14 novorozenců z Ústeckého kraje). Z celkového počtu 42 intoxikovaných dětí je 79 % dětí do věku 4 let. Nejčastěji byla zaznamenána intoxikace stimulanty (26

děti), dále kanabinoidy (8 dětí), opiáty (3 děti), ve 2 případech se jednalo o intoxikaci sedativy nebo hypnotiky a ve 3 případech o intoxikaci jinými návykovými látkami.

Ve věkové kategorii 15-19 let bylo mezi hlášenými případy o intoxikovaných osobách v roce 2015 v České republice celkem 131 osob. Nejčastěji se jednalo o intoxikaci stimulancii (39 osob), dále konopnými látkami (36 osob), sedativy a hypnotiky (26 osob), opiáty (9 osob), halucinogeny (2 osoby), rozpouštědly (1 osoba) a v 18 případech se jednalo o jiné drogy a léky (Füleová, Zónová, Antošová, 2015).

Nelátkové závislosti – gaming, gambling

Čeští studenti podle ESPAD strávili ze sledovaných sedmi dní na internetu průměrně 6,2 dne. Na sociálních sítích tráví čas pravidelně (4 a více dní za posledních 7 dní) 83 % školáků, 42 % se pravidelně věnuje vyhledávání informací a surfování na internetu a 28 % se pravidelně zabývá stahováním hudby, filmů apod. Celkem 26 % dotazovaných tráví pravidelně čas na internetu hraním on-line her, přičemž výrazně převažují chlapci nad dívkami (44 % vs. 7 %). Pravidelné on-line hraní o peníze se ve sledovaných 7 dnech týkalo 3 % školáků (4 % chlapci, 1 % dívky) a on-line nakupování nebo prodávání věcí 11 % dotazovaných. Hazardnímu hraní se v posledních 12 měsících věnovalo 9 % studentů (15 % chlapců, 3 % dívek), z nichž 5 % uvedlo, že hraním o peníze se zabývají minimálně dvakrát za měsíc nebo častěji (7 % chlapců, 1 % dívek) (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016).

Validizační studie ESPAD 2016 potvrdila výsledky ESPAD 2015. Hraní hazardních her se v posledních 12 měsících věnovalo 11,2 % studentů (18,2 % chlapců, 2,8 % dívek), přičemž 2,4 % uvedlo hraní o peníze dvakrát týdně nebo častěji. Z těch, kteří přiznali hraní hazardních her v posledních 12 měsících, 25 % uvedlo, že někdy měli potřebu hrát za více a více peněz a 16,7 % uvedlo, že museli lhát o tom, jak moc hrají (18,9 % chlapců, žádná dívka). Na základě výsledků screeningové škály Lie/bet bylo identifikováno celkem 8 % studentů (3,9 % z těch, kteří uvedli hraní hazardních her v posledních 12 měsících), kteří byli v riziku vzniku problémového hráčství. Pomocí druhého použitého dotazníku zaměřeného na výskyt problémového hráčství (Consumption Screen for Problem Gambling) bylo identifikováno 7,1 % studentů (11,4 % chlapců, 1,8 % dívek), kteří se nacházeli v kategorii rizika v souvislosti s hraním hazardních her, z nichž 4,1 % respondentů se nacházelo v kategorii vysokého rizika (Chomynová & Csémy, 2016).

	Chlapci	Dívky	Celkem
Průměrný počet dní na internetu	6.1	6.3	6.2
Sociální sítě	77	88	83
Vyhledávání informací	42	42	42
Stahování hudby, filmů apod.	29	27	28
On-line hraní	44	7	26
Hazardní hry	4	1	3
Nákup/prodej	11	10	11

Prevalence internetových aktivit, 4 a více dní v posledních 7 dnech u 16letých (%)

Zdroj: (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016)

	Chlapci	Dívky	Celkem
Nejméně jednou	15	3	9
Frekvence	7	1	5

Prevalence a frekvence hazardního hraní za posledních 12 měsíců u 16letých (%)

Zdroj: (Chomynová & Csémy, 2016; ESPAD Group, 2016)

Prevalence užívání návykových látek dle kraje

Poslední dostupné informace ohledně situace užívání návykových látek u dětí a mládeže v jednotlivých krajích České republiky jsou data ze studie ESPAD 2011. Pro regionální srovnávání byl z důvodu reprezentativity navýšen soubor z 3913 respondentů na 5074 respondentů (rok narození 1995) (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014).

Tabák

Celoživotní prevalence kouření je 75,2 % a 42,3 % studentů uvedlo kouření v posledních 30 dnech. Za posledních 30 dní mělo zkušenost s kouřením nejvíce dětí v Karlovarském, Jihočeském a Libereckém kraji. Naopak nejméně školáků mělo zkušenost s kouřením v Plzeňském kraji. Největší podíl denních kuřáků je v Karlovarském kraji, nejmenší v kraji Pardubickém. Podíl silných kuřáků (11 a více cigaret za den) je největší v Ústeckém kraji.

Kraj	Kouření v životě	Kouření v posledních 30 dnech	Podíl denních kuřáků	Podíl silných kuřáků
Hl. m. Praha	75,8	43,5	27,0	10,3
Středočeský	74,3	41,6	26,3	7,1
Jihočeský	81,3	47,8	29,5	10,6
Plzeňský	73,3	37,6	24,1	5,6
Karlovarský	79,1	53,1	33,1	10,6
Ústecký	75,4	43,0	29,0	11,3
Liberecký	73,9	45,0	24,6	8,2
Královehradecký	72,7	38,2	22,3	6,7
Pardubický	73,2	37,7	21,6	7,5
Vysočina	73,8	42,5	22,5	6,0
Jihomoravský	75,6	44,8	26,2	7,2
Olomoucký	76,4	43,9	29,0	9,1
Zlínský	78,4	43,4	25,3	8,7
Moravskoslezský	73,5	37,8	22,5	6,7

Prevalence kouření tabákových výrobků (%)

Zdroj: (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014)

Alkohol

Alkoholický nápoj někdy v životě vyzkoušelo 97,9 % studentů, za posledních 30 dní pilo alkohol 79,0 % studentů. Šest krát a vícekrát pilo za poslední měsíc alkohol nejvíce studentů z Jihočeského kraje, Vysočiny a Středočeského kraje. Nejméně studentů pilo alkohol 6krát a vícekrát v Moravskoslezském kraji. Nadměrné dávky alkoholu (5 a více sklenic alkoholu při jedné příležitosti) 3krát a vícekrát za poslední měsíc nejčastěji konzumovali studenti v Jihočeském kraji, Vysočině a v Praze, nejméně studenti v Moravskoslezském kraji. Opilost 3krát a vícekrát uváděli nejčastěji studenti v Jihočeském, Středočeském a Zlínském kraji.

Kraj	Alkohol 6krát a vícekrát	Nadměrné pití 3krát a vícekrát	Opilost 3krát a vícekrát
Hl. m. Praha	31,0	25,2	4,7
Středočeský	32,4	22,9	6,7
Jihočeský	34,1	29,5	7,2
Plzeňský	31,0	19,1	4,1
Karlovarský	23,0	22,4	3,2
Ústecký	24,2	19,9	4,1
Liberecký	24,6	17,9	3,5
Královehradecký	23,0	17,7	2,9
Pardubický	25,4	20,1	3,2
Vysočina	33,8	25,3	5,1
Jihomoravský	24,1	17,8	4,4
Olomoucký	24,2	21,8	4,0
Zlínský	25,5	22,7	6,4
Moravskoslezský	18,5	15,1	2,5

Prevalence konzumace alkoholu za posledních 30 dní (%)

Zdroj: (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014)

Konopné látky

Zkušenost s konopnými látkami má celkem 42,3 % studentů. Za posledních 30 dní udalo užití konopných látek nejvíce studentů v Praze, Libereckém a Karlovarském kraji. Nejméně studentů užílo konopné látky v Pardubickém kraji. Opakovaně (6krát a vícekrát) užílo v posledním roce marihuanu nejvíce studentů v Olomouckém kraji, Praze a Jihomoravském kraji, a naopak nejméně studentů v Pardubickém kraji.

Kraj	Celoživotní prevalence	Prevalence v posledních 12 měsících	Opakované užití (6krát a vícekrát v posledních 12 měsících)	Prevalence v posledních 30 dnech
Hl. m. Praha	53,8	38,6	14,2	20,1
Středočeský	40,4	28,5	9,8	13,4
Jihočeský	41,9	30,2	11,6	13,2
Plzeňský	38,9	27,7	10,7	15,3
Karlovarský	48,8	33,5	12,0	18,7
Ústecký	47,8	31,8	11,2	15,1
Liberecký	43,9	37,0	11,9	18,8
Královehradecký	40,4	27,2	11,1	14,0

Pardubický	40,2	25,0	6,6	10,0
Vysočina	37,7	27,4	11,7	13,0
Jihomoravský	42,1	31,2	12,2	14,6
Olomoucký	48,5	35,7	14,5	17,3
Zlínský	37,2	28,4	9,8	13,1
Moravskoslezský	40,0	27,8	8,8	13,5

Prevalence užívání konopných látek (%)

Zdroj: (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014)

Další nelegální látky

Celoživotní prevalence užívání sedativ a hypnotik je 10,1 %. Ohledně užívání léků a sedativ uváděli nejčastější celoživotní zkušenost studenti v Karlovarském (15,8 %) a Středočeském kraji (12,2 %). Nejnížší prevalence byla sledována v Pardubickém (7,5 %) a Zlínském kraji (7,9 %).

Celoživotní prevalence užití jakékoliv nelegální drogy (konopné látky, extáze, LSD a jiné halucinogeny, halucinogenní houby, pervitin nebo amfetaminy, heroin nebo jiné opiáty, kokain, crack, GHB) je 43,7 %. Celoživotní prevalence jakékoliv nekonopné drogy je 11,2 %. Jakoukoliv nelegální drogu někdy v životě užilo nejvíce studentů v Praze, Ústeckém a Olomouckém kraji, a naopak nejméně studentů v Plzeňském kraji. Jakoukoliv nekonopnou drogu užil někdy v životě největší počet studentů v Praze, Olomouckém a Moravskoslezském kraji a nejmenší počet v Pardubickém kraji.

Kraj	Jakákoliv nelegální droga	Jakákoliv nekonopná droga
Hl. m. Praha	54,5	13,8
Středočeský	41,3	8,7
Jihočeský	42,8	12,2
Plzeňský	39,6	9,2
Karlovarský	50,8	11,9
Ústecký	48,1	9,4
Liberecký	45,3	12,0
Královehradecký	41,1	7,8
Pardubický	41,0	6,2
Vysočina	38,3	11,1
Jihomoravský	43,5	9,9
Olomoucký	50,3	13,2
Zlínský	38,5	10,3
Moravskoslezský	43,5	13,2

Celoživotní prevalence užití nelegálních návykových látek (%)

Zdroj: (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014)

Zkušenost s extází má za posledních 30 dní nejvíce studentů z Ústeckého, Jihomoravského a Moravskoslezského kraje. Naopak nulová prevalence byla zjištěna v Královeshradeckém, Pardubickém a Zlínském kraji. Opakovanou zkušenost s extází (3krát a vícekrát v posledních 12 měsících) přiznalo méně než 0,5 % studentů, nejčastěji se jednalo o studenty z Prahy, Jihomoravského a Moravskoslezského kraje. S pervitinem a jinými amfetaminy má za posledních 30 dní zkušenost nejvíce studentů na Vysočině a ve Zlínském kraji. Nulová prevalence byla zjištěna ve Středočeském, Karlovarském, Pardubickém, Jihomoravském a Olomouckém kraji. Opakované užití pervitinu a jiných amfetaminů uvedlo necelé 1,0 % studentů, nejvíce z Ústeckého a Zlínského kraje a z Vysočiny. S heroinem a jinými opiáty má za poslední měsíc zkušenost nejvíce studentů z Prahy a Moravskoslezského kraje. Nulová prevalence byla zjištěna ve Středočeském, Plzeňském, Karlovarském, Ústeckém a Pardubickém kraji. Opakované užívání opiátů uvedlo nejvíce dotázaných z Jihomoravského a Jihočeského kraje a z Prahy. Užití těkavých látek za posledních 30 dní uvedlo nejvíce studentů z Královeshradeckého a Zlínského kraje. Nejnížší prevalence byla zjištěna v Karlovarském kraji.

LSD někdy v životě vyzkoušelo celkem 5,1 % studentů. Nejčastěji uváděli zkušenost s LSD studenti z Prahy a Zlínského kraje. Nejnížší prevalence byla zjištěna v Pardubickém a Královeshradeckém kraji. Celoživotní prevalence užívání halucinogenních hub byla nejvyšší v Jihočeském kraji a Kraji Vysočina. Nejnížší prevalence byla ve Středočeském a v Pardubickém kraji. Zkušenost s kokainem uvedlo celkem 1,1 % studentů. Nejčastěji se jednalo o studenty z Prahy a Kraje Vysočina, nulová prevalence byla zjištěna u studentů ze Středočeského a Pardubického kraje. S anabolickými steroidy má zkušenost 1,4 % dotázaných, z toho nejvíce studentů z Plzeňského a Jihočeského kraje. Nejnížší prevalence byla zjištěna v Pardubickém kraji (0,0 %). S injekční aplikací drogy mělo někdy v životě zkušenost 0,6 % studentů, nejčastěji se jednalo o studenty z Jihočeského, Středočeského, Olomouckého kraje a z Vysočiny (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014).

Kraj	Extáze	Pervitin a amfetaminy	Heroin a jiné opiáty
Hl. m. Praha	0,2	0,4	1,0
Středočeský	0,2	0,0	0,0
Jihočeský	0,3	0,6	0,6
Plzeňský	0,3	0,7	0,0
Karlovarský	0,4	0,0	0,0
Ústecký	0,8	1,1	0,0
Liberecký	0,3	0,6	0,6
Královeshradecký	0,0	1,1	0,4
Pardubický	0,0	0,0	0,0
Vysočina	0,6	1,8	0,6
Jihomoravský	0,8	0,0	0,3
Olomoucký	0,3	0,0	0,3
Zlínský	0,0	1,2	0,6
Moravskoslezský	0,7	0,5	0,7

Prevalence užívání nelegálních návykových látek za posledních 30 dní (%)

Zdroj: (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014)

Kraj	LSD	Halucinogenní houby	Kokain	Anabolické steroidy
Hl. m. Praha	7,9	6,5	2,2	0,4
Středočeský	4,0	4,7	0,0	0,9
Jihočeský	5,0	10,0	1,6	1,2
Plzeňský	4,3	6,3	1,0	0,0
Karlovarský	5,1	7,1	1,2	0,8
Ústecký	4,3	5,1	1,1	0,5
Liberecký	5,3	7,9	0,6	0,3
Královehradecký	3,2	6,0	1,1	0,4
Pardubický	2,4	4,8	0,0	0,3
Vysočina	5,1	9,3	1,5	0,9
Jihomoravský	3,3	5,2	0,8	0,8
Olomoucký	5,8	7,0	0,6	0,9
Zlínský	6,1	6,9	0,6	0,3
Moravskoslezský	4,8	8,2	1,0	0,7

Celoživotní prevalence užívání nelegálních návykových látek (%)

Zdroj: (Chomynová, Csémy, Grolmusová & Sadílek, 2014)

MLádež a drogy v Jihomoravském kraji 2017

V roce 2014 realizovala společnost A Kluby ČR průzkum Mládež a drogy v Jihomoravském kraji 2014. Celkem bylo osloveno 3223 studentů ve věku 11-19 let ze 33 základních a středních škol v kraji. Vlastní zkušenost s návykovou látkou nebo hazardním hraním potvrdilo 75,1 % studentů (69,8 % dívek a 79,6 % chlapců), což představuje oproti minulému roku téměř 10% nárůst. Z hlediska sledovaných věkových skupin přiznalo zkušenost s návykovou látkou nebo hazardním hraním 64,0 % 11-15 letých a 84,5 % 16-19 letých. Nejvíce studentů má zkušenost s pitím alkoholu (70,4 %), kouřením cigaret (58,8 %) a třetí nejoblíbenější látkou jsou konopné látky, které vyzkoušelo 29,3 % studentů. Další v pořadí nejčastěji užívaných návykových látek jsou lysohlávky (3,9 %), extáze (2,3 %), LSD a pervitin (1,5 % a 1,5 %), návykové léky (1,1 %) a těkavé látky (1,0). Pravidelné hraní online her se týká 18,59 % studentů, pravidelné hraní výherních automatů 8,07 % studentů a pravidelné kurzové sázení uvedlo 8,41 % studentů. Cigarety pravidelně kouří 42,52 % dotázaných, z nichž největší procento (21,07 %) kouří denně. Denní kouření se týká 4,06 % 11-15 letých studentů a 15,89 % 16-19 letých studentů. Pravidelné pití piva přiznalo 47,01 % studentů, pravidelné pití vína 37,02 % studentů a pravidelné pití tvrdého alkoholu 37,64 % studentů. U všech sledovaných skupin alkoholu dotazovaní nejčastěji uvedli frekvenci užívání méně než 1x týdně. Pravidelnými kuřáky marihuany je 14,89 % studentů, přičemž nejčastější frekvence užívání je méně než jednou týdně. Extázi pravidelně užívá 2,05 % studentů, pervitin 1,58 % a jiné návykové látky 1,30 studentů (A Kluby ČR o.p.s., 2014).

Prevalence užívání návykových látek v romské populaci

V roce 2016 byly zveřejněny výsledky studie „Problémové chování u českých romských a neromských žáků“ realizované Psychologickým ústavem AV ČR ve spolupráci s Univerzitou v Kentucky v roce 2010-2011. Do výzkumu bylo zapojeno celkem 369 dětí z druhého stupně ZŠ ve věku 11-16 let, z toho 130 žáků neromského původu tvořilo kontrolní skupinu.

Ohledně míry užívání návykových látek se neprokázaly statisticky významné rozdíly mezi romskými a neromskými žáky. Oproti neromské kontrolní skupině romské děti častěji pravidelně kouří tabák (31,1 % vs. 40,1 %) a častěji se opíjejí pro zábavu (38,1 % vs. 47,1 %). Pití piva, vína nebo vinného stříku uvedlo 76,5 % romských dětí a 60,6 % přiznalo konzumaci destilátů. Užívání konopných látek uvedlo 22,2 % dotázaných, 6,5 % uvedlo užití nekonopných látek (Mravčík, 2016).

	Romové (n = 239)	Neromové (n = 130)
Pravidelné kouření tabáku	40,1	31,1
Pití piva, vína nebo vinného stříku	76,5	78,6
Pití „tvrdého alkoholu“	60,6	65,2
Úmyslné opití se pro zábavu	47,8	38,1
Opití se, aby se nelišil od ostatních	22,9	22,0
Užití konopných látek	22,2	21,9
Užití nekonopných látek (crack, kokain, heroin)	6,5	7,4

Prevalence užívání návykových látek u romských a neromských dětí (%)

Zdroj: (Mravčík, 2016).

V roce 2010 byla pro Agenturu pro sociální začleňování v romských lokalitách zpracována „Metodika výzkumu užívání návykových látek mezi mládeží v sociálně vyloučených lokalitách“ zaměřená na romské lokality v Brně. Součástí Metodiky bylo dotazníkové šetření mezi žáky 2. stupně základních škol, do kterého bylo zapojeno 117 žáků ve věku 12-17 let (80 % žáků romské etnicity). Celkem 60 % žáků odpovědělo, že někdy kouřily cigarety. Za poslední měsíc kouřilo 40,6 % žáků, z nichž až 17 % kouří pravidelně. Denně kouří 1-5 cigaret 8,5 % žáků, 6-10 cigaret vykouří 6,6 % žáků, 11-20 cigaret denně užije 7,5 % žáků a více jak 20 cigaret denně vykouří 2,8 % žáků. Alkohol někdy v životě vyzkoušelo 85,2 % žáků. Více jak polovina (52,1 %) žáků pila alkohol v posledním měsíci. Téměř třetina dotázaných (30,7 %) uvedla zkušenost s úplným stavem opilosti provázenou ztrátou schopnosti se pohybovat. Marihuanu někdy v životě užilo 31,9 % žáků, z nichž 18,8 % v posledním měsíci. Zkušenost s inhalováním toluenu, ředidla nebo lepidla má 7,9 % žáků a pouze 2 žáci přiznali inhalaci v posledním měsíci. S heroinem, pervitinem nebo extází má zkušenost 6,1 % žáků. Jedinou zkušenost uvedlo 4,3 % žáků a vícekrát některou z těchto látek užilo 1,8 % žáků. Nejčastěji užívanou látkou byla extáze, dále pervitin a heroin (SocioFactor s.r.o., 2010).

Prevalence užívání návykových látek v diagnostických ústavech

Prevalenci užívání návykových látek v diagnostických ústavech zpracovala v roce 2016 v rámci bakalářské práce Veronika Kovaříková. Šetření probíhalo v Libereckém a Plzeňském dětském diagnostickém ústavu a v Pražském a Ostravském diagnostickém ústavu pro mládež. Cílovou skupinou byly děti a mládež ve věku 11-18 let.

Celoživotní prevalence užívání tabákových výrobků u dětí a mládeže z diagnostických ústavech je 91,7 %. Za posledních 30 dní si nezapálilo cigaretu 22,2 % dívek a pouze 5,6 % chlapců. Nejvíce dotázaných (30,6 %) uvedlo, že v posledních 30 dnech vykouřili více než 10 cigaret denně (33,4 % chlapců a 22,3 % dívek).

S alkoholem má zkušenost 91,7 % chlapců a dívek. Téměř polovina dotázaných (46,2 %) odpověděla, že v posledním roce pila alkohol nejméně 10krát. Za poslední měsíc konzumovalo alkohol 36,2 % dotázaných 1-2krát, 20,4 % 3-5krát, 6,0 % 6-9krát a 4,5 % 10krát a vícekrát. Konzumaci pěti a více sklenic alkoholických nápojů při jedné příležitosti alespoň jedenkrát za poslední měsíc přiznalo 55,9 % dětí. Z toho celkem 4,5 % dotázaných uvedlo, že se tak stalo nejméně 10krát za sledovaný měsíc, přičemž dívek bylo výrazně více než chlapců (8,4 % vs. 3,9 %).

Zkušenost s konopím byla zjištěna u 79,2 % dětí. Za poslední měsíc bylo zjištěno užití konopné látky celkem u 53,5 % dotázaných, z nichž 37,3 % udalo užití 1-3krát, 5,7 % 4-10krát a 10,5 % nejméně 11krát.

Z nelegálních drog byla dále sledována prevalence užívání stimulantů, opiátů, sedativ a léků na uklidnění, halucinogenů, těkavých látek a nových syntetických drog a anabolických steroidů. Celoživotní prevalence užití pervitinu mezi sledovanou populací je 25,0 %, prevalence užití extáze 22,6 % a prevalence užití kokainu 18,8 %. Za poslední rok užilo pervitin 11,1 %, extázi 8,5 % a kokain 8,5 % dotázaných. V posledních 30 dnech užilo pervitin 5,6 %, extázi 2,8 % a kokain 2,8 % dotázaných. S opiáty má zkušenost 4,2 % dotázaných z nichž všichni jsou z DDÚ Liberec. V ostatních sledovaných diagnostických ústavech se užívání opiátů neobjevilo. Sedativa a léky na uklidnění někdy v životě užilo celkem 4,2 % dotázaných, 2,8 % je užilo v posledním roce a 1,4 % v posledních 30 dnech. S halucinogenními houbami mělo někdy v životě zkušenost 1,4 % dotázaných, s LSD 1,4 % a s ostatními přírodními halucinogeny 5,6 % dotázaných. Prevalence užití hub v posledním roce byla 12,5 %, LSD 2,8 % a jiných přírodních halucinogenů 5,6 %. Za posledních 30 dní užilo houby 12,5 % dětí, LSD 9,7 % a jiné přírodní halucinogeny 1,4 % dětí. S těkavými látkami má zkušenost celkem 8,4 % dotázaných. V posledním roce těkavé látky užilo 4,2 % dotázaných a stejný počet užil těkavé látky i v posledních 30 dnech. S novými syntetickými látkami mělo zkušenost 7 % dotázaných, v posledním roce je užilo 4,2 % dotázaných a v posledních 30 dnech 2,8 % dotázaných. Anabolické steroidy za poslední rok vyzkoušelo 4,2 % dotázaných a v posledních 30 dnech 1,4 % dotázaných.

Kromě závislostí látkového typu bylo sledování i hraní hazardních her. Celoživotní prevalence gamblingu (automaty VLT, VHP, aj.) byla 48,6 %, prevalence kurzového sázení 26,4 % a prevalence hazardního hraní na internetu 31,9 %. V poslední roce se gambling týkal 20,8 % dotázaných, kurzové sázky 9,7 % dotázaných a hazardní hry na internetu 15,3 % dotázaných. Za poslední měsíc hrálo hazardní hry 9,7 % dotázaných, kurzové sázky se týkaly 5,6 % dotázaných a hazardní hraní na internetu 6,9 % dotázaných (Kovaříková, 2016).

Prevalence užívání návykových látek v dětských domovech

V roce 2014 byl v rámci bakalářské práce autorky Renaty Zapletalové realizován průzkum ve třech dětských domovech ve Zlínském kraji mezi 59 dětmi mapující užívání a informovanost dětí o návykových látkách. Z průzkumu vyplývá, že více než polovina dětí (58 %) někdy v životě vyzkoušela nelegální návykovou látku, z toho 17 % dětí více než jednou. Téměř polovina dotázaných (49 %) přišla do kontaktu s nelegální drogou ve věku 11-15 let, 24 % dotázaných ve věku 16-18 let. Nejčastější užívanou nelegální drogou byla marihuana (46 % dětí), hašiš (7 %), extáze (6 %), toluen (3 %) a po 1 % pervitin, houbičky a šalvěj divotvorná (Zapletalová, 2014).

Prevalence užívání návykových látek u dětí navštěvujících nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

V roce 2014 byl realizován celonárodní průzkum zaměřený na prevalenci rizikového chování u dětí 11-19 let navštěvujících nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Autoři zjistili, že klienti NZDM ve věku 11-15 let převyšují běžnou populaci ve všech sledovaných hodnotách. Obdobně jsou na tom klienti NZDM ve věku 16-19 let, kteří kromě položky pití alkoholického nápoje za posledních 30 dní taktéž převyšují běžnou populaci. Za posledních 30 dní přiznalo pití alkoholického nápoje celkem 44,60 % dotázaných ve věku 11-15 let a 72,66 % ve věku 16-19 let. Opilost spojenou s problémy s chůzí, mluvením, zvracením, amnézií za posledních 30 dní uvedlo 16,18 % 11-15 letých a 29,50 % 16-19 letých. Celoživotní prevalence užívání konopných látek byla 38,49 % (11-15 let) a 63,31 % (16-19 let). Kouření cigaret za poslední měsíc uvedlo 47,48 % 11-15 letých a 74,10 % 16-19 letých. Kouření více než 5 cigaret denně se týkalo 37,77 % 11-15 letých a 59,71 % 16-19 letých. Zneužití léků někdy v životě uvedlo 16,19 % dotázaných ve věku 11-15 let a 20,14 % ve věku 16-19 let.

Prevalence užívání návykových látek u těhotných žen

V roce 2015 bylo v České republice podle Ústavu zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS ČR) evidováno celkem 7480 žen, které v průběhu těhotenství kouřily, 23 žen uvedlo užívání alkoholu a 98 užívání drog. Kombinace kouření a pití alkoholu byla zjištěna u 27 žen, 238 žen uvedlo kombinaci kouření a užívání drog, 1 žena uvedla kombinaci alkohol a drogy a 16 žen uvedlo kombinaci kouření, alkohol a drogy (ÚZIS ČR, 2017c).

Užíváním návykových látek v těhotenství se v diplomové práci zabývá Barbora Englcová. Cílem výzkumu bylo zmapování míry a vzorců užívání drog a jejich změny v průběhu těhotenství u 25 problémových uživatelů návykových látek, které alespoň jednou v minulosti rodily. Třicet dní před zjištěním těhotenství kouřilo 84 % žen tabákové výrobky, 84 % konzumovalo alkohol v malém množství, 80 % žen uvádí opilost, 84 % žen užívalo pervitin, 76 % uvedlo užívání konopných látek, 40 % užívání heroínu, 24 % užívání Suboxonu nebo Subutexu, 8 % užívání metadonu, 8 % užívání halucinogenů a 4 % inhalaci těkavých látek. Intravenózně užívalo některou z návykových látek 84 % žen, z toho 40 % pokračovalo v aplikaci v průběhu těhotenství a 8 % žen sdílelo v průběhu těhotenství injekční náčiní s jinou osobou. Své uživatelské návyky v průběhu nezměnilo v průběhu 1. trimestru 48 % žen, v průběhu 2. trimestru 28 % žen a v průběhu 3. trimestru 4 % žen. U jedné klientky došlo kvůli komplikacím způsobeným užíváním návykových látek k úmrtí dítěte (1,6 % z 62 narozených dětí) několik hodin po porodu. Z celkem 114 těhotenství došlo v 13,1 % ke spontánnímu potratu (Englcová, 2016).

Fetální alkoholový syndrom

Dle statistik ÚZIS se v České republice v roce 2014 vyskytly celkem 3 případy živě narozených s diagnózou Q86 - vrozené malformační syndromy způsobené známými zevními příčinami, nezařazené jinde, pod kterou spadá diagnóza Q86.0 – Alkoholový syndrom plodu (dysmorfni). Dle kraje bydliště dítěte se po jednom případě objevila tato diagnóza v Libereckém kraji, na Vysočině a v Moravskoslezském kraji. Incidence této diagnózy je 0,27/10 000 živě narozených (ÚZIS ČR, 2017a).

Odhady počtu uživatelů návykových látek (extrapolace dat)

Odhady počtu uživatelů legálních a ilegálních návykových látek byly provedeny na základě extrapolace dat ze školní studie ESPAD 2015. Údaje o prevalenci užívání návykových látek byly extrapolovány na celkový počet osob v populaci 14-19 letých. Získaná data byla zaokrouhlena na celé stovky v případě užívání legálních drog a konopí a na celé desítky v případě užívání nelegálních drog.

Z údajů vyplývá, že v České republice je v populaci 14-19 letých až 44 600 silných kuřáků tabáku (11 a více cigaret denně) a 114 400 osob, které nadměrně pijí alkohol (5 a více sklenic 3 krát a vícekrát za posledních 30 dní). Co se týče nelegálních drog, opakovaně užívá konopí (6 krát a vícekrát v posledních 12 měsících) 63 500 mladých lidí, pervitin užívá 2 750 osob a heroin a jiné opiáty 2 100 osob. U kokainu a injekčního užívání byla za kraje sledována pouze celoživotní prevalence. Ze získaných údajů vyplývá, že užívání kokainu se týkalo celkem 5 070 osob a injekční užívání 3 460 mladých lidí.

	Silní kuřáci tabáku (11 a více cigaret denně za posledních 30 dní)	Nadměrné pití (5 a více sklenic alkoholu 3x a vícekrát za posledních 30 dní)	Opakované užití konopných látek (6x a vícekrát v posledních 12 měsících)
Hl. m. Praha	5 600	13 600	7 700
Středočeský	5 000	16 200	6 900
Jihočeský	3 600	10 100	4 000
Plzeňský	1 600	5 500	3 100
Karlovarský	1 700	3 600	4 900
Ústecký	5 200	9 200	5 200
Liberecký	2 000	4 400	2 900
Královohradecký	1 600	4 200	2 700
Pardubický	2 100	5 700	1 900
Vysočina	1 700	7 000	3 200
Jihomoravský	4 300	10 600	7 200
Olomoucký	3 100	7 300	4 900
Zlínský	2 700	7 100	3 100
Moravskoslezský	4 400	9 900	5 800
Celkem ČR	44 600	114 400	63 500

Extrapolované odhady silných kuřáků, nadměrného pití alkoholu a opakovaného užívání konopí v populaci 14-19 let

	Pervitin (za posledních 30 dní)	Kokain (celoživotní prevalence)	Heroin a jiné opiáty (za posledních 30 dní)	Injekční užívání (celoživotní prevalence)
Hl. m. Praha	220	1 190	540	220
Středočeský	0	0	0	640
Jihočeský	210	550	210	410
Plzeňský	200	290	0	0
Karlovarský	0	190	0	130
Ústecký	510	510	0	230
Liberecký	150	150	150	70
Královehradecký	260	260	100	100
Pardubický	0	0	0	80
Vysočina	500	410	170	250
Jihomoravský	0	480	180	480
Olomoucký	0	200	100	300
Zlínský	370	190	190	90
Moravskoslezský	330	650	460	460
Celkem ČR	2 750	5 070	2 100	3 460

Extrapolované odhady uživatelů nelegálních drog v populaci 14-19 letých.

Dostupnost ambulancí pro děti a mládež

V roce 2014 byla otevřena první ambulance dětské a dorostové adiktologie na Klinice adiktologie 1. LF a VFN v Praze. Od roku 2016 je v provozu dorostová ambulance v Kladně. Další adiktologické ambulance pro děti a mládež provozuje v Praze Prev-centrum a Sananim a v Ústí nad Labem DRUG-OUT Klub, z.s.

V roce 2016 bylo v České republice v ambulantních psychiatrických zařízeních evidováno celkem 1407 dětí a dospívajících užívajících psychoaktivní látky. Z toho 92 dětí ve věku 0-14 let a 1315 dospívajících ve věku 15-19 let. Z věkové skupiny 0-14 let bylo v ambulantním psychiatrickém zařízení nejvíce dětí evidováno pro užívání alkoholu (36), kanabinoidů (20) a opiátů (13). Ve věkové skupině 15-19 let nejvíce dospívajících navštěvovalo psychiatrické ambulantní zařízení pro užívání konopí (401), stimulantů (363) a alkoholu (212) (ÚZIS ČR, 2017b).

Vzhledem k odhadovaným počtům dětí užívajících návykové látky je to pouze zlomek dětí, který by potřeboval nebo bude v budoucnu potřebovat intervenci ze strany ambulantních adiktologických ambulancí.

Adiktologické služby

V roce 2012 provedlo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti a Ústav zdravotnických informací a statistiky ve spolupráci s Klinikou adiktologie 1. LF UK a VFN dotazníkové šetření „Sčítání adiktologických služeb 2012“. Jedná se o celostátní mapování adiktologických služeb poskytovaných v České republice. V roce 2015 proběhla další vlna šetření, publikace shrnující podrobné závěry studie zatím není k dispozici.

Data z roku 2012 mimo jiné mapují počet pacientů podle typu adiktologické služby. Ve věkové kategorii 0-14 let byla nejčastěji využívána ambulantní nefarmakologická léčba a poradenství, nízkoprahové služby a poradenství a dlouhodobá rezidenční léčba.

Typ adiktologické služby	Muži (0-14 let)	Ženy (0-14 let)	Celkem
Nízkoprahové služby a poradenství	3	10	13
Ambulantní nefarmakologická léčba a poradenství	9	14	23
Substituční léčba	0	0	0
Jiná ambulantní farmakologicky asistovaná léčba	0	2	2
Stacionární léčba	0	0	0
Detoxifikace ústavní	0	1	1
Krátkodobá a střednědobá odvykací rezidenční léčba	0	0	0
Dlouhodobá rezidenční léčba	6	4	10
Následná péče	5	0	5
Jiný typ služby	0	0	0
Celkem	23	31	54

Počet pacientů do 14 let podle typu adiktologické služby

Zdroj: (Nechanská, Nečas, Mravčík, 2013)

Seznam literatury

A Kluby ČR o.p.s. (2014). Statistika Mládež a drogy JMK 2014. Retrieved from: https://akluby.cz/wp-content/uploads/2018/04/DrogyAMladez-Vyzkum_2014-JMK.pdf

Chomynová, P., Csémy, L., Grolmusová, L., & Sadílek, P. (2014). Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). Výsledky průzkumu v České republice v roce 2011. Praha: Úřad vlády ČR.

Chomynová, P., Csémy, L., & Mravčík, V. (2016). Zaostřeno. Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2015. Praha: Úřad vlády ČR

Englcoová, B. (2016). *Gynekologická péče a reprodukční zdraví u uživatelů drog* (Diplomová práce). Praha, Univerzita Karlova v Praze, 1. Lékařská fakulta, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN. Vedoucí závěrečné práce Mravčík, Viktor.

ESPAD Group. (2016). ESPAD report 2015: Results from the European school survey project on alcohol and other drugs. Luxembourg: Publications Office of the European Union

Füleová, A., Zónová, J., & Antošová, D. (2016). Výroční zpráva. Zdravotní následky u uživatelů drog v Česku v roce 2015. Praha: Hygienická stanice hlavního města Prahy.

Gecková, A.M., Dankulincová, Z., Sigmundová, D., & Kalman, M. (2016). Mezinárodní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků na základě výzkumu studie Health Behaviour in School-Aged Children realizované v roce 2014. Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko, Ukrajina a Polsko. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Inchley, J., Currie, D., Young, T., Samdal, O., Torsheim T., Augustson, L. ... & Barnekow, V. (2016). Health policy for children and adolescents, no. 7. Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: International report from the 2013/2014 survey. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe

Koranda, M. (2016). Dětské a dorostové detoxikační centrum (DaDDC). Adiktologie, 16(4), 342–351.

Kovaříková, V. (2016). *Užívání návykových látek a hazardní hraní u dětí v diagnostických ústavech v České republice* (Bakalářská práce). Praha, Univerzita Karlova v Praze, 1. Lékařská fakulta, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN. Vedoucí závěrečné práce Mgr. Barbora Drbohlavová.

Mravčík, V., Chomynová, P., Grohmannová, K., Janíková, B., Tion Leštinová, Z., Rous, Z., ... & Vopravil, J. (2017). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2016. Praha: Úřad vlády České republiky

Mravčík, V., Rous, Z., Chomynová, P., Tion Leštinová, Z., Drbohlavová, B., Kozák, J. ... & Kiššová, L. (2017). Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2016. Praha: Úřad vlády České republiky

Mravčík, V., Chomynová, P., Grohmanová, K., Janíková, B., Tion Leštinová, Z., Rous, Z., Kiššová, L. ... & Vopravil, J. (2016). Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2015. Praha: Úřad vlády České republiky

Nechanská, B., Nečas, V., Mravčík, V. (2013). Zaostřeno na drogy 5. Sčítání adiktologických služeb 2012. Praha: Úřad vlády ČR

Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze [NMskB]. (2016). Výroční zpráva. Retrieved from: <http://www.nmskb.cz/files/o-nas/vyrocnizprava-2016.pdf>

SocioFactor s.r.o. (2010). Metodika výzkumu užívání návykových látek mezi mládeží v sociálně vyloučených lokalitách – pilotní šetření. Retrieved from: www.socialni-zaclenovani.cz/.../ostatni/metodika...navykovych...mezi.../download

Sovinová, H., & Kostecká, L. (2016). Czech Republic 2016 Country Report Global Youth Tobacco Survey (GYTS). Retrieved from: http://www.szu.cz/uploads/documents/czpz/zavislosti/koureni/Country_Report_2016_GYTS.1.2018.pdf

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [ÚZIS ČR]. (2017a). Vrozené vady u narozených v roce 2013-2014. Praha: ÚZIS

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [ÚZIS ČR]. (2017b). Zdravotnická ročenka České republiky 2016. Praha: ÚZIS

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR [ÚZIS ČR]. (2017c). Rodička novorozence 2014-2015. Praha: ÚZIS

Zapletalová, R. (2014). Drogová problematika u dětí v dětském domově. (Bakalářská práce). Zlín. Vedoucí závěrečné práce Mgr. Jana Jurčíková